

واژه نامه تخصصی

(ترمینولوژی)

آموزش و پرورش

مؤلف: احمد عابدینی

سرشناسه: عابدینی، احمد، ۱۳۴۸ -

عنوان و نام پدیدآور: واژه‌نامه تخصصی (ترمینولوژی) آموزش و پرورش / مولف احمد عابدینی؛ | به سفارش شورای عالی آموزش و پرورش |.

مشخصات نشر: تهران: سادس، ۱۳۹۳.

مشخصات ظاهری: ۷۶۸ ص.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۲۳۲۹-۷-۰

وضعیت فهرست نویسی: فیا

یادداشت: کتابنامه: ص. ۷۳۰ - ۷۶۲.

موضوع: آموزش و پرورش - اصطلاح‌ها و تعبیرها

موضوع: آموزش و پرورش - واژه‌نامه‌ها - فارسی

موضوع: آموزش و پرورش - واژه‌نامه‌ها - انگلیسی

شناسه افزوده: شورای عالی آموزش و پرورش

رده بندی کنگره: ۱۳۹۳ ۲و۲ ع ۱۵/ LB

رده بندی دیویی: ۳۷۰/۳

شماره کتابشناسی ملی: ۳۶۹۴۲۱۸

نام کتاب: واژه‌نامه تخصصی (ترمینولوژی) آموزش و پرورش

مؤلف: احمد عابدینی

ناظر و مشاور علمی: دکتر علی دلاور

تحت نظارت و راهنمایی: دکتر مهدی نوید ادهم

ویراستار ادبی: سید اسماعیل هاشمی

ویراستار فنی: حمیدرضا عابدینی

تصحیح و تکمیل معادل انگلیسی واژه‌ها: دکتر علی ضیایی مهر

نوبت چاپ: اول، پاییز ۱۳۹۳

شمارگان: ۱۵۰۰ نسخه

قیمت: ۳۲۰۰۰۰ ریال

ناشر: سادس

چاپخانه: ایماژ

فرمت، صفحه‌آرایی و طراحی: تمام طرح

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۲۳۲۹-۷-۰

فهرست مطالب

۱	مقدمه
	تعاريف و مفاهيم و ازدها به ترتيب حروف الفبا:
۵	آ
۴۸	الف
۱۴۷	ب
۱۸۶	پ
۲۱۱	ت
۲۷۱	ث
۲۷۳	ج
۲۸۲	چ
۲۸۶	ح
۳۰۲	خ
۳۱۴	د
۳۵۲	ذ
۳۵۴	ر
۴۸۰	ز
۳۸۶	س
۴۲۴	ش
۴۳۸	ص
۴۴۳	ض

۴۴۶ ط-ظ

۴۵۱ ع

۴۶۲ غ

۴۶۵ ف

۴۸۴ ق

۴۹۴ ک

۵۳۱ گ

۵۴۰ ل

۵۴۲ م

۶۴۲ ن

۶۸۱ و

۶۹۲ ه

۷۱۴ ی

منابع و مأخذ

۷۲۱ منابع فارسی

۷۶۱ منابع انگلیسی

مقدمه

آشنایی با واژه‌ها و اصطلاحات تخصصی و توجه به مفاهیم دقیق و کاربردی آن، یکی از ضرورت‌های مهم و ابزار کلیدی برای فهم صحیح علوم و دانش تخصصی است. این امر در تفسیر مواد قانونی و درک درست منظور قانون‌گذار، ضرورت و اهمیت مضاعفی پیدا می‌کند؛ به ویژه زمانی که مقتضیات و شرایط محیطی، ارائه یک تفسیر لفظی را ایجاب کند؛ زیرا آشنا نبودن با مفاهیم می‌تواند به نتایج نادرست و پیامدهای ناگوار و غیر قابل جبرانی بیانجامد.

تلاش برای مکتوب و مستند کردن دانش و تجارب بشری، به ویژه در سازمان‌ها، مسبوق به سابقه بوده و همواره مورد تأکید قرار گرفته است؛ زیرا ضرورت استفاده از واژه‌های تخصصی در تدوین قوانین و مقررات کشور از یک سو و تفاوت‌های زبان کارشناسی با زبان محاوره‌ای، از سوی دیگر، سبب شده است تا بدون مراجعه به واژه‌نامه تخصصی، بسیاری از این واژه‌ها، برای عموم و حتی کارشناسان یک سازمان، قابل درک و برداشت یکسان نباشد.

هرچند در سال‌های اخیر در بسیاری از سازمان‌ها، مؤسسات و حوزه‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، آموزشی، سیاسی، حقوقی و اداری تحقیقات ارزشمندی پیرامون واژه‌سازی، واژه‌گزینی، تعریف واژه‌ها و مباحث مرتبط با این مقوله، انجام شده و پس از حصول توافق حداقلی، منتشر شده است، ولی این مهم در آموزش و پرورش، علیرغم گستره، نوع مأموریت‌ها و تعدد وظایف، ویژگی‌ها و نوع مخاطبان و گذشت دهه‌های متمادی از تأسیس و استمرار فعالیت آن، چندان مورد توجه قرار نگرفته است.

در میان مراجع متعدد تصمیم‌گیری و سیاست‌گذاری در عرصه تعلیم و تربیت، شورای عالی آموزش و پرورش از جمله مراجع و نهادهای قانونی موثری است که مشروعیت برنامه‌ها و فعالیت‌های آموزشی و پرورشی نظام تعلیم و تربیت، منوط به مصوبات آن شورا است. هرچند ممکن است سیر تصویب قوانین در این مرجع قانون‌گذاری دارای فراز و فرودها و ضعف و قوت‌هایی باشد، ولی در فلسفه وجودی، ضرورت و تأثیر عمیق این نهاد در جریان تعلیم و تربیت، تردیدی وجود ندارد.

در بخشی از مقدمه قانون تشکیل این شورا آمده است: «نظر به رسالتی که آموزش و پرورش کشور در راه رشد و خودکفایی و بهسازی جامعه دارد و نظر به لزوم برقراری ضوابط تعلیماتی برای توسعه علوم و فنون و اصلاحات تربیتی بر مبنای اعتقادات دینی و تأمین استقلال و آزادی ... شورای عالی

آموزش و پرورش تشکیل می‌گردد» و در ماده (۴) این قانون عنوان شده است: «هیچ یک از مقررات آموزشی و پرورشی کشور که با وظایف شورای عالی آموزش و پرورش مربوط است، قبل از تصویب در شورا رسمیت نخواهد یافت» و همین‌طور، بررسی و تصویب برنامه‌های درسی و تربیتی کلیه مؤسسات آموزشی کشور که در حوزه وزارت آموزش و پرورش قرار دارد، از وظایف و اختیارات این شورا ملحوظ شده است.

امروزه وجود منبع موثق و قابل استنادی که ضمن دارا بودن اعتبار و غنای علمی و برخورداری از مقبولیت در جامعه علمی و فرهنگی کشور، مرجع معتبری برای کارشناسان و مدیران باشد، از طولانی شدن فرآیند تصمیم‌گیری و تصمیم‌سازی، اتلاف منابع و سرمایه‌های فراوان و نیز حاکم شدن سلاقی از یک سو و اختلال روند تفاهم، همدلی، وحدت رویه و اقناع کارشناسان و مدیران از سوی دیگر، جلوگیری کند و در یک کلام بتواند بهره‌وری فزون‌تری ایجاد کند، ضروری و خلاء آن کاملاً محسوس و ملموس است و به همین دلیل تولید آن از نظر منطقی اولویت پیدا می‌کند.

بنابر آنچه گفته شد انتشار این واژه‌نامه تخصصی می‌تواند در خلق زبان مشترک و انتقال درست مفاهیم، زمینه درک و فهم آسان‌تر واژه‌ها و اصطلاحات مربوط به دانش یا متون تخصصی را فراهم و ارتباط بین علاقه‌مندان آموزش و پرورش، به ویژه در حوزه‌های گوناگون درون سازمانی و حتی بین کشورهای مختلف در استفاده از واژه‌های متداول برای تهیه استانداردهای آموزش و پرورش و ارائه گزارش‌های عملکردی با کاربردهای ویژه را تسهیل و از برداشت‌های متفاوت از واژه‌های یکسان در حوزه‌های سیاست‌گذاری و تصمیم‌گیری جلوگیری کند و از همه مهم‌تر آشنایی هر چه بیشتر متخصصان، آموزگاران و دست‌اندرکاران حوزه‌های گوناگون آموزش و پرورش با اصطلاحاتی که در گستره روابط علمی مشترک و تفهیم و تفهم ضروری است، می‌تواند از ابعاد گوناگون، به ویژه ایجاد تفاهم بین آنان بسیار مؤثر باشد.

برای پاسخگویی به این نیاز علمی و به منظور حل برخی از مشکلات مطرح شده، برخورداری آموزش و پرورش از یک «دایره‌المعارف علمی - تخصصی» که از واژه‌ها و اصطلاحات مرتبط با نظام تعلیم و تربیت تشکیل شده و مورد تأیید و استناد جامعه علمی کشور باشد، امری لازم و بیش از گذشته ضروری و خلاء آن در میان همه اسناد معتبر این سازمان عظیم و تأثیرگذار، کاملاً مشهود و ملموس بود.

این موضوع با تصویب و ابلاغ سند تحول بنیادین آموزش و پرورش و انجام صحیح رسالت عظیمی که این نهاد مؤثر به عهده دارد، لزوم پاسداشت این جایگاه رفیع و پرداختن به مباحث تربیتی، حقوقی و قانونی چالش‌برانگیزی که همواره پیرامون آن وجود دارد و از همه مهم‌تر، تأثیر و نقش این مصوبات

در تعمیق و تسهیل فرآیند نظام تعلیم و تربیت، تولید چنین اثری منطقی و بیش از پیش ضروری به نظر می‌رسد؛ زیرا لازمه آن حاکمیت نگاه تخصصی و تدقیق فراوان در امور تخصصی است تا با تعریف دقیق اصطلاحات و مفاهیمی که ممکن است در فرآیند تصویب و اجرا برای قانون‌گذار و مجری، مشکلات و بدفهمی‌هایی ایجاد کند؛ در ابعاد گوناگون ضعف‌های موجود شناسایی و راه کارها، روش‌ها، مقررات و ضوابط فنی، حقوقی و مالی حاکم بر تهیه، بهره‌برداری و ارزشیابی برنامه به صورت آیین‌نامه، شیوه‌نامه یا راهنما پیش‌بینی و در حد وسیعی منتشر و مورد استفاده قرار گیرد، لذا طرح تهیه و تدوین **"واژه‌نامه و اصطلاحات تخصصی (ترمینولوژی) آموزش و پرورش"** از سوی مؤلف به سازمان اداری شورای عالی آموزش و پرورش پیشنهاد شد و مورد موافقت قرار گرفت.

از ویژگی‌های واژه‌نامه حاضر این است که معادل انگلیسی واژه‌ها، در سمت چپ و فهرست منابع واژه‌ها در قسمت آخر و شماره‌ها در کنار واژه‌ها به هر واژه نیز در انتهای هر واژه در داخل کروشه [۴۹۹] درج شده است که این کار مراجعه به منابع هر واژه را به صورت جداگانه امکان‌پذیر و تسهیل می‌کند. در صورتی که در تعریف هر یک از واژه‌های این اثر از چند منبع استفاده شده باشد، سعی شده است شماره منابع مورد نظر در داخل کروشه و در کنار هم آورده شده و تعاریف دیگر واژه‌ها، با علامت ≡ و معانی لغوی آن‌ها نیز با علامت انگشت اشاره ➔ مشخص و از هم تفکیک شود.

همچنین در این واژه‌نامه سعی بر این بوده است، برای همه واژه‌هایی که در ضوابط، قوانین و مقررات مربوط تعریف شفاف و روشنی ارائه نشده است، تعریف مشخصی آورده شود و برای سایر واژه‌هایی که در مرحله اول مستقیماً مرتبط با نظام آیین‌نامه‌های قانونی و اجرایی به نظر نمی‌رسد، ولی می‌تواند برای فهم دقیق‌تر این واژه‌ها مورد نیاز دست‌اندرکاران تعلیم و تربیت باشد، از لابلای متون مربوط به مقررات عمومی، دستورالعمل‌ها و منابع مرتبط، به ویژه مراجع قانونی ذی‌ربط، استخراج و در این مجموعه تعریف آن‌ها نیز درج گردد.

به منظور کاربردی‌تر نمودن و امکان استفاده سریع و آسان از مطالب کتاب، نسخه الکترونیکی این مجموعه در قالب لوح فشرده با قابلیت‌های ویژه‌ای برای جست‌وجوی واژه‌ها، نمایش مناسب مطالب، امکان ارسال آن به چاپگر و ... تهیه شده و در دسترس است.

این واژه‌نامه برای اولین بار در آموزش و پرورش تهیه و تدوین شده و با وجود تمام دقت و حساسیت فراوانی که برای تدوین آن به کار رفته است، خالی از اشکال، نقص و کمبودهای احتمالی نخواهد بود؛ به همین سبب از صاحب نظران، متخصصان، اهل فن و همه علاقمندان و دلسوزان عرصه تعلیم و تربیت درخواست می‌شود با ارائه پیشنهادها و اصلاحی و تکمیلی خود، به غنی‌تر شدن این فرهنگ کمک و ما را در انجام صحیح این امر مهم یاری کنند.

در پایان لازم می‌دانم از زحمات و راهنمایی‌های جناب آقای دکتر علی دلاور و حمایت‌های آقایان دکتر مهدی نوید ادهم، دبیر کل، سید محمد بطحایی، معاون دبیر کل، مجید رعنائی، رئیس گروه پژوهش و ارزشیابی شورای عالی آموزش و پرورش، استاد احمد صافی، به سبب مساعدت‌ها و راهنمایی‌های ارزشمندشان، سید عبدالله محبی که در ارائه پیشنهاد اولیه و حمیدرضا عابدینی که در اصلاح و تکمیل محتوایی آن ما را یاری کردند، دبیران کمیسیون‌ها و مسئولان واحدهای دبیرخانه شورای عالی آموزش و پرورش و کارشناسان حوزه ستادی که در تکمیل این مجموعه نقش بسزایی داشته‌اند، به ویژه جناب دکتر علی ضیائی‌مهر که در تصحیح و تکمیل معانی انگلیسی واژه‌های این مجموعه، زحمات فراوانی را متقبل شدند، صمیمانه تشکر و قدردانی کنم.

احمد عابدینی

پاییز ۱۳۹۳